

ПРИЗОВ ЖІНОК-МЕДИКІВ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Шаповал Валерій Дмитрович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Відповідно до ст. 68 Конституція України зобов'язує кожного неухильно додержуватися Конституції та законів України. Отже, держава покладає на громадян України не тільки права та свободи, які знаходять своє відображення в Розділі II Конституції України [1].

21 лютого 2022 року керівництвом Російської Федерації визнано незалежність самопроголошених «ЛНР» і «ДНР» та прийнято рішення щодо введення на тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей підрозділів збройних сил Російської Федерації.

Такі дії є продовженням політики Російської Федерації щодо ескалації збройної агресії проти України, нав'язування сепаратизму, провокування міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, масових безпорядків, що загрожує безпеці, життю і здоров'ю громадян, державному суверенітету, конституційному ладу та територіальній цілісності України.

З метою нормалізації обстановки в державі, забезпечення захисту та охорони державного кордону, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і порядку, створення умов для належного функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та інших інститутів громадянського суспільства, запобігання спробам захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства, керуючись пунктами 5 і 6 частини другої статті 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» [2].

На підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України та відповідно до пункту 21 статті 106 Конституції України було постановлено введення на території Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської

областей, міста Києва надзвичайний стан з 00 годин 00 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб.

Указом Президента України було введено на підставі пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, статті 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан, який продовжується ВРУ і до сьогодні[3].

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України, так зазначено у ст. 65 Конституції України [1]. 13 січня 2025 року Верховна Рада ухвалила урядовий **законопроект №12076** про добровільний військовий облік для **жінок**. Законопроект №12076 не передбачає обов'язкову мобілізацію жінок, а лише розширює можливості для добровільного проходження базової військової підготовки та постановки на військовий облік для жінок, які бажають служити [4].

З 31 липня 2025 року запроваджено оновлений механізм постановки на військовий облік жінок з медичною та фармацевтичною освітою. Процедура передбачає автоматичне внесення даних до реєстру «Оберіг» після отримання списків від закладів освіти, але жінки зобов'язані пройти військово-лікарську комісію протягом 60 діб. Для тих, хто здобув освіту раніше, діють попередні правила. Відповідно до оновленого п. 50 Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, затвердженого постановою КМУ від 30.12.2022 № 1487 (далі – Порядок №1487), заклади освіти, які здійснюють підготовку жінок за медичною або фармацевтичною спеціальністю, зобов'язані у семиденний строк після здобуття освіти подати список таких жінок до ТЦК за задекларованим або зареєстрованим місцем проживання жінок [5].

Згідно з нормами чинного законодавства з 1 жовтня 2025 року за законом облік жінок-медиків має бути актуалізований – тож виклик до територіального центру комплектування може відбуватися для перевірки облікових даних. Якщо жінка має військовий квиток (тобто вже перебуває на обліку), її можуть запрошувати для уточнення даних, перереєстрації, медогляду тощо. Це легітимно з точки зору обліку.

Однак, хочемо звернути увагу на те, що призов жінок на військову службу в Україні є добровільним. Мобілізація жінок можлива виключно за їхньою згодою, але існують професії, жінки яких зобов'язані стати на військовий облік (наприклад, медики та фармацевти).

Працюючи на підприємстві, установі чи організації жінка медик заброньована, або є законні підстави для відстрочки, передбачені ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» – та при наявності військового квитка така жінка не може бути мобілізованою.

При виклику чи повістці до Центру комплектації та соціальної підтримки, це не означає мобілізацію, а лише: актуалізацію або перевірка даних у реєстрі військовозобов'язаних; проходження медичної комісії; (вимога для медиків-військовозобов'язаних), оскільки як зазначали раніше призов жінок на військову службу є добровільним.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254 к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*.1996. № 30, ст. 141.

2. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 23, ст. 176. № 3633-IX від 11.04.2024.

3. Про військовий обов'язок і військову службу щодо особливостей взяття громадян України на військовий облік призовників та їх медичного огляду під час проходження ними базової загальновійськової підготовки: Проект Закону про внесення змін до Закону України 4197-IX від 09.01.2025.

4. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1487. № 1203 від 25.09.2025].

5. Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, затвердженого постановою КМУ від 30.12.2022 № 1487.